

Arany János – Babits Mihály – Kovács András Ferenc párbeszédei

SEBŐK MELINDA

A 80 esztendőös Rónay László tiszteletére

1979-ben született. Irodalomtörténész, tanár. Az ELTE BTK-n szerzett PhD-fokozatot. Jelenleg a KRE BTK Modern Magyar Irodalomtudományi Tanszékének adjunktusa. Legutóbbi írását 2015. 8. számunkban közöltük.

Rónay László páratlanul gazdag irodalomtörténeti munkássága során többek között Babits Mihály műveinek kritikai kiadására is figyelmet fordít. *Mesterek és legendák* című kötetében igen pontosan világít rá a tanulmányokkal kísérletező fiatal Babits Arany János iránti rajongására: Babits „tanulmánykísérleteinek visszatérő alakja Arany Jánosé, akiben valamiképp lelki rokonra talált. A félszeg, műegész megvalósításáért küzdő poétában ismerte föl elődjét. (...) Babits lélektani szempontok alapján is igyekezett átvilágítani Arany életművét.”¹ Rónay László megállapítása egybecseng Babits Arany János születésének centenáriumán írt vallomásával, 1917-ben ugyanis a következőképp idézte fel diákkori élményeit a költő: „Még jóformán tanuló koromban terveztem egyszer egy nagyobb munkát: Arany János életrajzát, az életírásnak egészen új módszere szerint. Valami benső életírás lehetett volna ez, melynek a külső biográfiai adatok csak tág kereteit képezhették s igazi anyagát a költő művei szolgáltatták volna. Valóban írónál, ha műveinek kronológiáját tűrhetően ismerjük, lehetségesnek kell tartanunk a teljesen pszichológikus életrajzot, mely a hős képzeiteinek és hangulatainak történetét adja elő. (...) Az ily életrajz tehát a képzet- és kedélyvilág mozgalmainak története; (...) ez megbecsülhetetlen az életrajzírónak. Arany kéziratában (a kapcsos könyvben!) minden Őszikének pontosan alájegyezte idejét, a hó- és nap-számot. (...) Micsoda gazdag forrás a képzetvilág mozgalmainak történetéhez! Napról-napra próbálhattam kísérni egy áldott kedély hullám(j)ait.”² Arany János költészete Babits egyik meghatározó fiataalkori élménye. Emlékezőseiben is többször vall Arany Jánoshoz fűződő viszonyáról, csak hogy néhány példát idézzünk: „Én gyerekkoromban Petőfiből, Aranyból jöttem rá először, mi a költészet”; „Aranyt, Vörösmartyt nem olvasom, kívülről tudom”; „Irodalmi neveltetésem engem elsősorban Arany Jánoshoz fűz”.³ Egyetemistaként Beöthy Zsolt és Gyulai Pál óráin is sokat hallhatott Arany János életművéről. 1903

¹Rónay László:
*Az ismeretlen Babits
Mihály*. In uő.:
Mesterek és legendák.
Hungarovox, Budapest,
2012, 150.

²Babits Mihály:
*Arany életéből – Apró
részlet egy biográfiai
kísérletből*. Nyugat,
1917/5. 432.

³Babits Mihály:
*„Itt a halk és komoly
beszéd ideje”. Interjúk,
nyilatkozatok, vallomások*.
(Szerk. Téglás János.)
Pauz-Westermann,
Celldömölk, 1997, 33.

⁴Babits Mihály – Kosztolányi Dezsőnek, 1904. november 24. In: *Babits Mihály levelezése 1890–1906.* (Sajtó alá rend. Zsoldos Sándor.) Hitoria Litteraria – Korona, Budapest, 1998, 141.

⁵Babits – Kosztolányinak, 1905. január 11. In: *BML*, i. m. 147.

⁶Babits – Kosztolányinak, 1905. február 17. In: *BML*, i. m. 148.

⁷Babits – Kosztolányinak, 1904. augusztus 1. In: *BML*, i. m. 89.

⁸Babits – Kosztolányinak, 1904. augusztus 20. In: *BML*, i. m. 96.

⁹Babits – Kosztolányinak, 1904. november 17. In: *BML*, i. m. 129.

őszén Beöthy Zsolt *Arany János eposza*, valamint *A magyar irodalom Petőfi és Arany korában* című előadásokat is felvette leckekönyvébe.

A Kosztolányinak írt Babits-levelek filológiai tanúsága szerint egyetemi Arany-dolgozatai 1904 ősze és 1905 tavasza között keletkezhetnek. Arany-szakdolgozatának tervéről számol be Kosztolányinak 1904 novemberében: „roppant ambícióval fogom készíteni dolgozatomat — Arany Jánosról”.⁴ *Arany mint arisztokrata* című dolgozatát nagy tempóban írta, ám 1905 januárjában — kellő dokumentum, filológiai adat hiányában — abbahagyta: „napenkénti kétségbeesések után, kiráztam végre magamból (...) kiírtam lelkemből azt, ami hónapokon át egyetlen életem volt: tudóm, levegőm egyszerre; hogy koporsóul kell gyalulnom azt, amit bölcsőnek faragtam és termékeny nászágynak”.⁵ Vagyis Babits elbizonytalanodott téziseiben, ezért a munkát félbehagyja, majd újabb gyűjtőmunkára szánja el magát. 1905. február 17-i levelében pedig Kosztolányinak ezt írja: „Arany János életrajzára óriási adatgyűjteményt halmoztam össze; egészen eredetien rendeztem és csináltam magamnak egy új és nagyszerű irodalomtörténeti módszert, amely Dézsi Lajosnak is becsületére válnék”.⁶ S ekkor kezdi el megírni második Arany-dolgozatát, *Arany János az 1877. második felében* címmel, melyben Dézsi pszicho-filológiai módszerét alkalmazva vizsgálja Arany lélekrajzát és műveinek kronológiáját. Végül ezt a szakdolgozatát adta le Négyesy Lászlónak 1905 márciusában. Ennek a dolgozatnak (a hagyaték Babits-kézirataiból) csak töredékét ismerhetjük. Bár az első Arany-dolgozattal nem készült el teljesen, annyi azonban a levelezés vallomásából is bizonyos, hogy Arany János szellemisége nem csupán gyermekkorának, hanem egyetemi éveinek is egyik legmeghatározóbb élménye volt. A Kosztolányinak küldött levelek soraiból idézve is egyértelmű Babits Arany iránti rajongása: „Poe Edgárnál és Baudelairenál mindég nagyobb lesz Shakespear és Arany”.⁷ Riedl Frigyesre hivatkozva megjegyzi: „Aranyt nem lehet elégszer idézni”.⁸ Babits Arany költészetét fordíthatatlannak, stílusát gazdagnak és változatosnak nevezi. A dekadenciát — Schopenhauer nyomán — „túlfinomult érzékenységgént” értelmezi, így Arany nyelvezetét dekadensnek tekinti. Mindemellett tiszteli műveiben a magyar múlt örökségét. 1904. november 17-i levelében pedig megjegyzi: „Vannak ideáljaim, halottak akiknek az életében, jellemében megtestesítve sejtem azt a tisztaságot, amelyre vágyakozom; ilyen szentjeim most: Spinóza, — Nietzsche — Arany”.⁹ Egyetemi Arany-tanulmányai után 1910-ben készíti el a *Petőfi és Arany* című kettősportrét, ahol az egymástól gyökeresen eltérő személyiség, alkotásmód és magatartás karakterjegyeit állítja szembe egymással. A nem épp irodalomesztétikai szempontok alapján megírt esszében Petőfi a mintaszerű nyárspolgár, Arany pedig az egyedülálló zseni. Babits hírhedt tétele szerint: „Petőfi nyárspolgár a zseni álarcában. Arany zseni a nyárspolgár álarcában.” Babits kíméletlen Petőfivel, lehullik róla a zseni-vátesz álarca, megfosztja költészetét a történeti vonatkozásaitól. Arany

¹⁰Babits Mihály:
Petőfi és Arany. In uő.:
Esszék, tanulmányok,
kritikák. (Sajtó alá rend
 Hibs Sándor, Pienták
 Attila.) Argumentum,
 Budapest, 2010, 368.

pedig gazdag múlt-tudatával, hagyományfelfogásával, előkelő szenzibilitásával „abnormis zseni”. Petőfi heves, Arany melankolikus alkat, igazi „poeta doctus”. Tehát amíg Petőfi lassan nyeri el méltó helyét, jelentőségét a Babits-életműben (az 1923-as *Petőfi koszorúi* című versre is gondolhatunk), addig Arany pozíciója a kezdetektől szilárd és meghatározó. Arany „szenzitív lélek valóban nem szeret önmagáról beszélni (...) Az ily arisztokrata lélek nem viszi sebeit a piacra. Sőt a költészet neki voltaképpen csak menekvés a valóság kínzó, sebző világából.”¹⁰ Arany líráját emlékekből táplálkozó és diszkrétén fátyolozott lírának nevezi. Arany érzékenysége, poétikája, alkotás-lélektani attitűdje egyben önmeghatározás is: Babits szorongó, depresszív, sérülékeny lelki alkata közel áll Arany Jánoséhoz. Babits tehát tudatosan vállalta az Arany-hagyományt, elődje hatása számos alkotásában kimutatható. Az 1909-es *Levelek Iris koszorújából* kötet *Darutörpeharc* című költeményétől — melyben egyértelmű az Arany János-i eposzokra való rájátszás — a halál rettenetében fogant, (az *Epilógus* és a *Mindvégig* sorait megidéző) 1936-os *Ősz és tavasz* közöttig Arany-allúziók és -remniszcenciák szövik át Babits költői világát. Babitsnak Arany János tehát a példakép, az apakép, a mester, a költőóriás, a zseni, magatartás-, habitusbeli és irodalombölcseleti minta. Arany János erkölcsi emlékezetének megidézése mesterének hódoló szonettje is, amelynek „festett vérzés” — „takart seb” ellentétes metaforái a *Petőfi és Arany* című esszében is kifejtett eltérő költői magatartás aspektusait árnyalják:

BABITS MIHÁLY: ARANY JÁNOSHOZ
 (Egy megzavart verselő a XX. században)

*Hunyt mesterünk! tehozzád száll az ének:
 ládd, léha gáncsok lantom elborítják
 s mint gyermek hogyha idegenbe szidják
 édesapjához panaszkodni tér meg:*

*úgy hozzád én. E nemzedék szemének
 gyenge e láng, bár új olajak szitják:
 cintányérral mulatnak már a szittyák
 s rejtett kincset sejteni rá nem érnek.*

*S kiáltanak: Nincs benne tűz, sem érzés!
 nem takart seb kell, inkább festett vérzés!
 és jönnek az új lantosok sereggel,*

*sebes szavakkal és hangos sebekkel:
 egy sem tudja mit mond, de szóra bátor,
 magát mutatni hősi gladiátor.*

Babits vallomásából ismeretes, hogy a szonettet — melyben célzást tett a kortárs művészekre — még Fogarásról küldte a Nyugatnak. Egyes kitételeket Ady magára vett, pedig nem reá vonatkoztak, hanem környezetére, melyet ő maga sem becsült sokra. Ady szimbolizmusa és Babits álarcos-maszkos újklasszicizmusa az induló Nyugat modernitásának két külön színfoltja, két eltérő pólusa, mely alapvetően a folyóirat sokszínűségét bizonyítja. Bár Ady 1906-os *Új versek* című kötetét Babits „émelyítőnek” tartotta, Babits *Levelek Iris koszorújából* című antik maszkok mögé rejtőző költészetét Ady először „némi ellenérzéssel” olvasta, kettejük szembenállása nemcsak stílustörekvéseikben tapasztalható. A Petőfit példaképének tekintő Ady és az Arany Jánost mestereként tisztelő Babits közötti feszültséget valóban Babits *Arany Jánoshoz* című szonettje váltotta ki. Noha a Nyugat 1910. januári számában megjelenő versben Babits valóban célzást tett a modernekre („és jönnek az új lantosok sergessel, // sebes szavakkal és hangos sebekkel”), későbbi nyilatkozatában elhárította az Ady-ellenes hangot: „Én nem rá gondoltam, hanem kisebb emberekre, utánozóira, akik már abban az időben kezdtek szaporodni”.¹¹ Babits 1911 őszén keletkezett *Ady Endrének* címzett költeménye, az 1917 júliusában Székely Aladár készítette fénykép (melyen a Károli Biblia fölé hajolva láthatjuk a két költőt) és Babits 1919 tavaszán meghirdetett Ady-szemináriuma is azt sejteti, hogy a „festetett vérzést” hirdető hangoskodó „új lantosok”-at semmiképp sem szabad Ady „új idők, új dalaival” azonosítanunk.

¹¹Babits Devecseri Gábornak mondta 1940 decemberében. In: *Babits Mihály beszélgetőfüzetei* (Sajtó alá rend. Belia György.) Szépirodalmi, Budapest, 1980, 218.

Babits költői indulása (Gellért Oszkár, Schöpflin Aladár, Ignótus elismerő recenziói ellenére) alkotói válsággal kezdődik. Kudarcként éli meg az első, *Levelek Iris koszorújából* című kötetének fogadtatását (Bródy Miksa, Szilágyi Géza, Bresztovszky Ernő kritikáit), valamint Kemény Simon *Lamentációk* kötetének sikerét. A kritikák (Babits rovasára) Kemény Simon modern hangvétellő Ady-utánzataival szembeállítják az Iris-kötet intellektuális rétegzéssel, tudatos rájátszással megvalósuló poétikai elképzeléseit. S mint ahogyan a meg nem értés fájdmáról panaszkodik 1908 őszén Juhász Gyulának A Holnap antológiában megjelent verseit ért támadásokról, Arany Jánoshoz „panaszkodni tér meg” a *Levelek Iris koszorújából* kötetet támadó „szóra bátor” hangos vádakkal szemben. Babits a szonettben úgy hódol Arany Jánosnak, hogy egyúttal el is határolódik saját korának hangoskodó modernségétől. A megsebzett lelkű Babits tudatosan játszik rá Arany János *Vojtina ars poétikájára*: „Ének se kell, csak hangos kiáltás” — Arany János ír így a lírikussal szemben támasztott ostoba elvárásokról. Babits eredetileg három szonettből álló versfűzért tervezett (melyből csak az első jelent meg nyomtatásban), a kéziratban maradt szonett-variációk azonban több Arany János-vendégszöveget is rejtenek. A *Vojtina ars poeticájából* szó szerint is idéz: „ahol legszebb virág a mályvarózsa / köténybe rejtí kis bokrárt a múzsa”, miközben arról panaszkodik, hogy „értéke nincs műgondnak és tudásnak”. Alkotói válságában, az elhallgatás dilemmáival

küzdve fordul tehát mesteréhez, mikor a kiadatlan, kéziratban maradt szonett folytatásának zárlatában ismét Arany Jánost idézi:

*Mester, de jó, hogy megtértél a porba
én bús kövedre fejemet lehajtom
és mint te egykor, letészem a lantom.*

Noha az ezredforduló körül az intertextualitás hatványozottabban van jelen a költői szövegalkotásban, a más hangján való megszólalás, a személyiség háttérben hagyására való törekvés, a költői szerepminták megvalósítása Babits költői gyakorlatának is jellemzője. A pretextussal való kölcsönviszony kiváló példája az *Arany János*hoz címzett vers is. Babits tudatosan feszíti szét a szöveg határait, miközben lehetőséget ad arra, hogy intertextuális olvasással visszatérjünk az indukáló Arany János-versekhez. Babits is párbeszédet folytat a kulturális hagyománnyal, nem csupán a posztmodern alkotók! S jól tudja ezt Kovács András Ferenc is, mikor épp Babitsra hivatkozik egyik vallomásában: „a világegyetem csupán egyetlen költemény. (...) Valami mindig valaminek a parafrázisa. Csupa eredeti plágium, (...) egymásra rakódó láthatatlan írás. (...) Mert vannak az erdők, és van a szél — ahogy Babits Mihály mondaná. Mert az egyetemes forma kisugárzásai valahol mindig átvilágítják a világlíra mélységeken szép szövevényét.”¹²

¹²Kovács András Ferenc: *Scintilla animae*. Komp-Press – Korunk Baráti Társaság, Kolozsvár, 1995, 159–176.

Kovács András Ferenc az egyik legnagyobb műveltséganyaggal dolgozó költő, allúzióival, asszociációival régebbi és mai szövegek együtt olvasását úgy tudja megvalósítani, hogy párbeszédre hív: az irodalmi hagyomány kapcsolataiban új dimenziókat nyit meg. Költői maszkok mögött rejtőzködő formaművész, virtuóz szerepjátékos, az intertextualitás és az interperszonalitás nagymestere. A lírai hős néha meghatározatlan: Lázár René Sándor, Alekszej Pavlovics Asztrov, Jack Cole, Caius Licinius Calvus cserélgetett, fiktív maszkja mögé bújik, vagy különböző szövegalkotói módon idézi mesterreit. Az elődök fáján termett gyümölcsöket válogatás nélkül learatja, szinte bárkinek a hangján képes megszólalni. A nyelvjáték, a parafrázáló töredékesség, a stílusimitáció, a maszkos intertextualitás, a szerzői én felszámolása, a szerepvers többértelműsége költészetének meghatározói. Kovács András Ferenc a legkülönbébb poétikai eljárásokkal vállalja a babitsi hagyományt. Költészetében Babits alakja kulcsversek, motívumok megidézésével, szó szerint átvett idézetekkel, a Babits-vers vagy -fordítás mottóként való beemelésével, a versnyelv és a -forma stílusimitációs költői játékával van jelen. Bár költészetéből az 1990-es évektől napjainkig számos Babits-evokációt említhetünk (*És Christophorus énekelt, Esztergom, Előhegy, augusztus, Sibi canit et musis, Pro Domo, Szüreti ének, Messzebb, messzebb... és a Babitsolás*), mégis csupán a 2002-es *Aranyos vitézi órák* kötetének *Babits Mihályhoz* című szonettjével másolja át az eredeti *Arany János*hoz írott Babits-verset:

BABITS MIHÁLYHOZ

(Egy megzavart verselő a XX. századból)

*Hunyt mesterem! ma hozzád száll az ének:
ládd, léha gáncsok hangom elborítják
s mint gyermek hogyha idegenbe szidják
édesapjához kapaszkodni tér meg:*

*úgy hozzád én. E nemzedék szemének
gyenge e láng, bár új olajak szitják:
cintányérral mulatnak még a szittyák
s rejtett kincset sejteni rá nem érnek.*

*S kiáltanak: Nincs benne tűz, sem érzés!
nem takart seb kell, inkább festett vérzés!
és jönnek az új hangosok sereggel,*

*sebes szavakkal és hangos sebekkel:
egy sem tudja mit mond, de szóra bátor,
magát mutatni hősi gladiátor.*

Kovács András Ferenc Babits-átirata arra a kérdésre keresi a választ: miként szólalhat meg egy 20. század eleji költő a kortárs líra kontextusában. Mesterének hódoló verse, a *Babits Mihályhoz* című szonett a Nyugat 1910. januári számában megjelent *Arany János*hoz írott vers ikerdarabja. A posztmodern lírikus szinte szó szerint lemásolja a verset, csak a címet és néhány szót, toldalékmorfémát változtat meg, a jelentés mégis módosul. A szövegmásolás szakrális gesztusa a Babits iránti tiszteletet jelzi. A kortárs költő hunyt mesterét éppoly segélykérő hangon szólítja meg, mint Babits 19. századi példaképét. Kovács András Ferenc a vershez fűzött jegyzeteiben a következőket írja: „Világunk valamiképpen visszhangok szövevénye: csupa visszaáramlás és visszaéneklés. Visszaszállnak az énekek, vissza a versek, visszafelé szavaink az időben. Az iménti szonett születhetett volna Fogarason, valamikor a XX. század első évtizedében, de tulajdonképpen csak most íródott meg, Marosvásárhelyen, a XX. század utolsó esztendejében — persze, szólhatna Arany Jánoshoz is, de most épp Babits Mihályhoz szól. Mert a költészet folytonosan megfelel: minduntalan más, és mégis mindig ugyanaz. Különben majdnem minden egybevág.”¹³ Kovács András Ferenc a „majdnem” szóval jelzi, hogy a másolás mégsem betűhív közlés! A Babits-vers parafrázisa mégsem teljesen azonos eredetijével! Babits *Egy megzavart verselő a XX. században* alcímet választja; a kortárs költő *Egy megzavart verselő a XX. századból*, vagyis a századfordulón üzen a harmadik évezred olvasóinak. A „tehozzád száll az ének” sor „ma hozzád száll az ének”-re változtatása, a „cintányérral mulatnak már a szittyák” sorban az időhatározószó kicserélése („még

¹³Kovács András Ferenc:
Aranyos vitézi órák.
Mentor, Marosvásárhely,
2002, 8.

a szittyák”) az időbeliséget mint folyamatot jelöli. Mindkét módosítás a vers aktuális üzenetét hangsúlyozza: a 20. század eleji életérzés, a költő válsága megismétlődik az ezredfordulón. A két műalkotás hasonló léthelyzetet érzékeltet, de míg a Babits-sonett Aranyhoz egy közösség nevében szól: Arany, a „mesterünk”, addig a kortárs versben a „mesterem” megszólítás birtokos személyjele kiemeli a személyes kötődést, a kortársaktól való elkülönülést. A vers dinamikus szöveghálójában a verssorok eredeti jelentésüket megtartva, majd abból kiszakadva új értelemösszefüggést hoznak létre. Kovács András Ferenc ironikusan ad hangot az Arany János-i és a babitsi mérce degradálódásának: már nem divat a műgond, a klaszszikus forma, a tudás, a szépség, az esztétikai érték. A „lantom” — „hangom” és „hangosok” — „lantosok” szójáték és szócsere is módosítja a jelentést. A lant–hang metaforák más verseket hívnak elő emlékezetünkéből. A lant Arany János-, a hang elnémulása Babits-reminiszcenciákra utal. A költői hang elvesztésétől való félelemben, az alkotás személyes gyötrelmeiben csak Arany János és Babits szellemi magaslatai menthetik meg a művészek süllyedő szigetét. Arany és Babits emberi-művészi példája: a titkos mester mint apakép válik hangsúlyossá. A vers beszélője úgy fohászkodik a költői hangért, szóért, mint elődje a *Jónás imájában*. A két sonettben a legnagyobb különbség a „panaszzkodni” — „kapaszkodni” főnévi igenév megváltoztatása. A kapaszkodás biztos menedéket, fogódzót jelent a gáncsokkal szemben. A szó konnotációs jelentésárnyalata azonban Babits gazdag műveltséganyagot rejtő, tágas égboltként magához húzó művészetét is sugallja, amihez fel kell nőni, amihez fel kell kapaszkodni. Nemes Nagy Ágnes *A hegyi költő* című tanulmánykötete előszavában írja, hogy Babits felnőttebbé tesz, „nyújtózní kell utána”: „Babits (...) nehezebb volt társainál, magasabb, közvetettebb, követelőbb. Kívánt tőlem valamit az a versszöveg, nyújtózní kellett utána, ismeretlen tartományok felé. Tágas, hűvöségető, hegyi-levegője égboltként húzott magához; Babits felnőttebbé tett. Úgy éreztem, a vers magasabb osztályába léptem általa.”¹⁴ A vers új kontextusában tehát a „kapaszkodás” a Nemes Nagy Ágnes által megfogalmazott babitsi magaslatokat is jelentheti.

¹⁴Nemes Nagy Ágnes:
A hegyi költő. Vázlat
Babits lírájáról. Kairosz,
Budapest, 1998, 6.

Kovács András Ferenc intertextuális játékaival időbeli szakadékokat ível át. Azonos versformába eltérő módon emel be szövegeket, és ezáltal a líra átalakul, átértelmeződik. Úgy tágítja ki a költészet határait, hogy folyton változó kapcsolódásainak asszociációival más fénytörésben mutat meg egy-egy ismert szöveget. Költői világában az idézetek mozaikjaiból alkotott szöveg válik elsődlegessé, személyes kifejezéshez keres releváns idézeteket másoknál. Babits-átirataiból arra a kérdésre kapunk választ: mit jelent Arany vagy Babits régi hangja a mai olvasónak.

„A költők (...) egymásnak felelnek idő és tér távolságain át. Egy lehetséges életmagatartás egyszer megtalált kifejezése fölébreszti a másik attitűd öntudatát, s akkor az is kifejezést keres. Ez a világ-

¹⁵Babits Mihály:
*Az európai irodalom
története*. Auktor,
Budapest, 1991, 13.

irodalmi hatás lélektana. Homérosz fölébreszti Vergiliust, Vergilius Dantét, és a századok nem számítanak. Egymás nyelvén felelnek egymásnak: ez a világirodalmi tradíció. Egymás formáit, képeit, témáit veszik át. Nincs tökéletes eredetiség. (...) Lehet a szavaknak új értelmet adni, lehet egy-egy új szót is csinálni: de *csupa* új szóval nem lehet beszélni.”¹⁵ — Babits *Az európai irodalom története* előszavában megfogalmazott gondolatait, vagyis az irodalmi tradíció felélesztése, idő és tér távolságain át egymásnak felelő művészek párbeszéde az Arany Jánoshoz írott vers szövegvariánsaival is beigazolódt; a babitsi gondolatmenet logikájával azt is mondhatnánk: Arany János fölébreszti Babitsot, Babits feléleszt Kovács András Ferencet, a századok nem számítanak. Az intertextualitásnak kivételes szerepe van a kulturális hagyományok, az irodalmi tradíciók továbbélésében: dinamikus szövegyszervező ereje révén kitágítja a költészet határait. Babits Mihály *Arany Jánoshoz* és Kovács András Ferenc *Babits Mihályhoz* írott szonettje is azt bizonyítja, hogy Arany János emberi-művészi alakja egyazon szövegvilág eltérő jelentésváltozataiban ugyanúgy jelen van a Nyugat-nemzedék hagyományőrző modernségében, mint a posztmodern költészetben.